

SWEDEN RESEARCH

ASYLSÖKANDE OCH LANDSBYGDEN

Utdrag av insikter från Flyktingbarometern

December 2016

ASYLSÖKANDE OCH LANDSBYGDEN

Utdrag av insikter från Flyktingbarometern

INTRODUKTION	3
ASYLSÖKANDE KAN TÄNKA SIG ATT BO PÅ LANDSBYGDEN	3
INVÅNARNAS BEMÖTANDE PÅVERKAR VILJAN ATT BO KVAR	5
TIDIGARE BODDE EN FJÄRDEDEL I MINDRE STAD ELLER LANDSBYGD	6
TRYGGHETEN FINNS OFTA PÅ BOENDET OCH MED NÄRA	6
HOT ÄR HUVUDANLEDNINGEN TILL OTRYGGHET	7
ARBETE OCH STUDIER PRIORITERAT	8
FYSISKT OCH PSYKISKT MÅENDE VARIERAR	10
AVSTÅND OCH GLES BUSSTRAFIK KAN LEDA TILL SÄMRE MÅENDE	11
AKTIVITET PÅ BOENDET OCH UTANFÖR DET	12

Introduktion

Denna rapport redogör insikterna som samlats in från 456 asylsökande i totalt tretton kommuner, Orust, Mora, Eskilstuna, Nacka, Knivsta, Huddinge, Stockholm, Österåker, Svalöv, Trelleborg, Oskarshamn, Haparanda, Kiruna, Jokkmokk, Gällivare och Vindeln. Deltagarna har blivit intervjuade gruppvis och deltagarna i intervjuerna har inför denna besvarat en skriftlig enkät. Intervjuerna gjordes som en del av Flyktingbarometern, en studie som pågick mellan november 2015 och juni 2016.

Utdraget i denna rapport fokuserar på delar som framkommit som är av intresse för den regionala och lokala utvecklingen på Sveriges gles- och landsbygder. Det har i vissa frågor kompletterats med observationer och insikter från andra relaterade studier från Sweden Research.

Asylsökande kan tänka sig att bo på landsbygden

Vad gäller respondenternas val av nation att bo i, är svaret generellt tydligt. Valet har varit aktivt och haft att göra med kännedomen om främst tre saker: att Sverige haft fred i landet sedan länge, att det är bra för barn att växa upp här och att det råder demokrati och frihet.

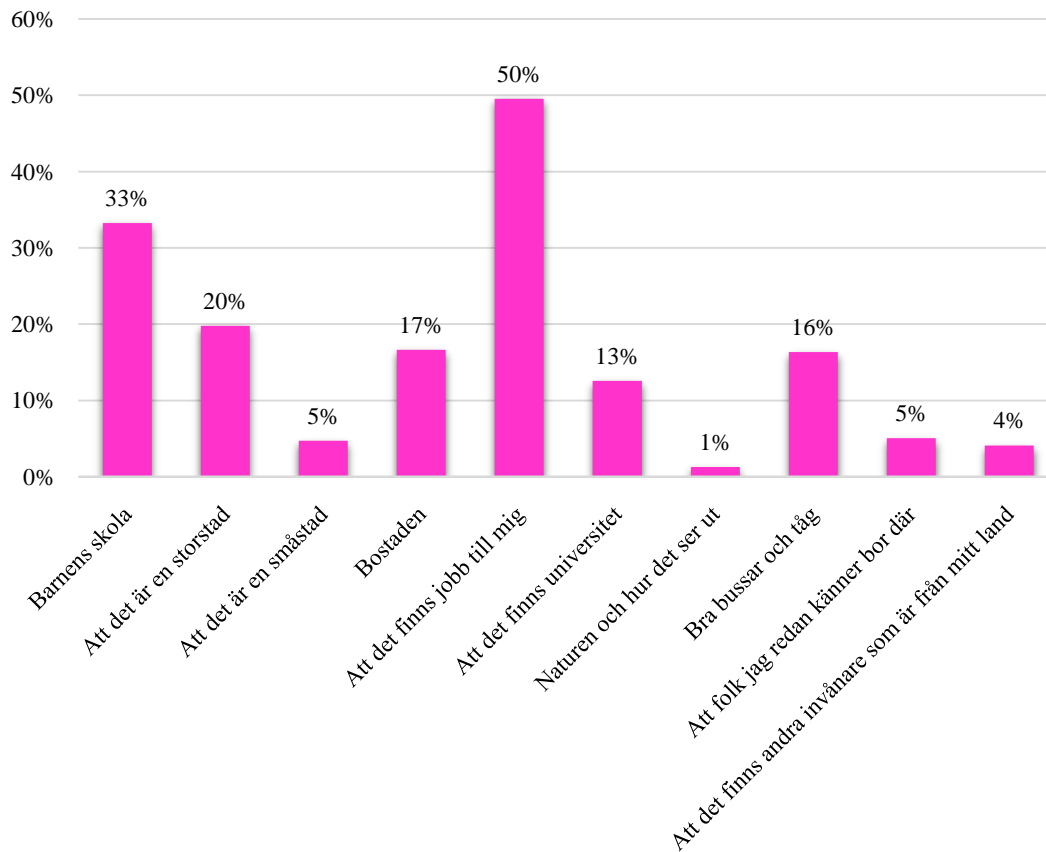
När det kommer till respondenternas val av bostadsort i det nya landet, beror det också på ett antal centrala aspekter. Respondenterna har i enkäten fått prioritera de två viktigaste sakerna med platsen de ska bo på. "Att det finns jobb till mig" är det som flest väljer som en av dessa två saker, tätt följt av att barnens skola är bra. Ungefär hälften så många anger att det finns bostäder som en av de två viktigaste aspekterna.

Tjugo procent väljer "Att det är en storstad" som en av två prioriteringar vid val av bostadsort, när de tvingas välja i enkäten. "Att det är en småstad" väljs av fem procent.

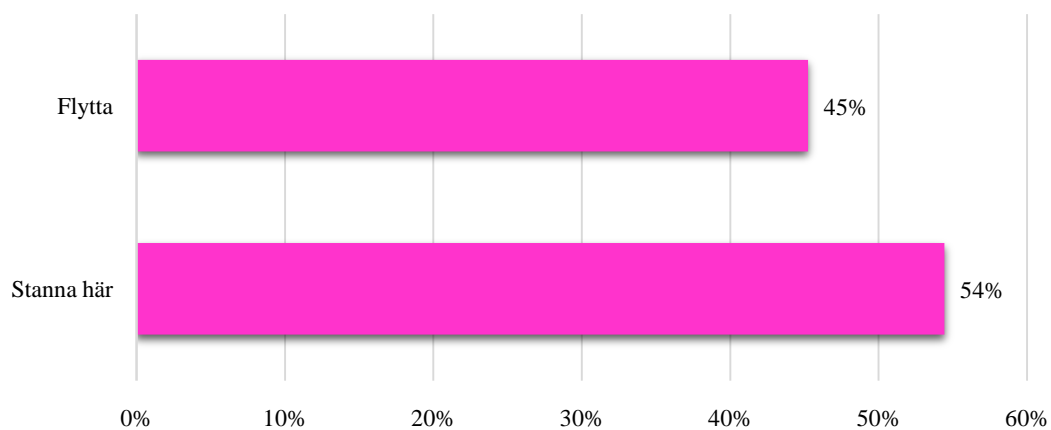
På frågan om de vill bo kvar eller flytta, när de får den möjligheten, menar majoriteten i intervjuerna att det viktigaste inte är att hamna på en särskild ort eller typ av ort. I praktiskt taget alla fokusgrupper lyfter flera att det primära är att de får ett jobb och att orten de väljer beror på denna möjlighet. Av dessa är det en del som explicit uttrycker att det är i en storstad det är lättast att hitta jobb och då nämns i intervjuerna i de norra kommunerna till exempel Stockholm, Göteborg, Sundsvall och Malmö som städer respondenter har siktet inställt på.

Andra uttrycker det som att det inte spelar någon roll vart de bor, bara de får bo någonstans. En del berättar också att de trivs på orten de bor på nu, att folk är vänliga och "det är bra här".

Vad är de två viktigaste sakerna med platsen du ska bo på?

Om du tänker stanna, är det i den här staden eller ska du flytta till en annan stad?

Invånarnas bemötande påverkar viljan att bo kvar

Det ser ut att finnas ett samband mellan viljan att bo kvar på en ort, och hur de asylsökande blivit mötte på orten – av invånarna och av personalen på boendet. Ett tydligt exempel på att tycket för orten eventuellt mer beror på detta än andra saker i ortens karaktär, är de två nedslag vi gjorde i Haparanda. På två olika boenden i två olika delar av kommunen gjorde vi intervjuer med asylsökande. På det ena boendet vittnar de asylsökande om en positiv relation med personalen på boendet, och om hur invånarna i lokalsamhället kommit med gåvor till barn och vuxna, varit välkomnande och vänliga. På det andra boendet, är upplevelsen motsatt – de asylsökande vittnar om ett avogt bemötande från invånarna och flera situationer där dessa fått dem att känna sig otrygga, flera rent hotfulla och aggressiva situationer. De berättar också om sämre förhållanden på asylboendet. I de intervjuerna berättar fler att de hoppas kunna flytta från Haparanda så fort som möjligt, och pratar om Haparanda i negativa termer. I de andra intervjuerna, där de hade blivit bättre bemötta av personal och invånare, pratar tvärtom majoriteten om Haparanda i positiva ordalag och fler uttrycker en önskan om att stanna i kommunen, bland annat för att de goda relationerna med invånarna får flera att känna att de har en möjlighet att hitta jobb där.

Med detta som det tydligaste exemplet, ser vi samma mönster på flera orter både i kommuner som omfattats av Flyktingbarometern och genom andra exempel, som Piteåtrakten Långträsk, sex mil från centralorten. Lokalinvånarna engagerade sig i att anordna olika aktiviteter och ordnade bilskjuts åt de boende på helgerna, eftersom bussarna bara gick på vardagar. Hotet om att bli marginaliserade vändes till en möjlighet att möta lokalinvånarna och invånarnas erfarenhet blev mer positiv. Medan orter med placeringar långt från centralorter i andra delar av Sverige, där de inte mött någon utifrån förrän våran personal intervjuade dem, avskydde platsen de bodde på och bad oss om att ordna så de fick komma därifrån.

Totalt över alla kommuner, stora som små, och oavsett geografiskt läge, är det ungefär hälften som vill flytta, och hälften som olika starkt uttrycker att de gärna vill eller kan tänka sig att bo kvar där asylboendet ligger.

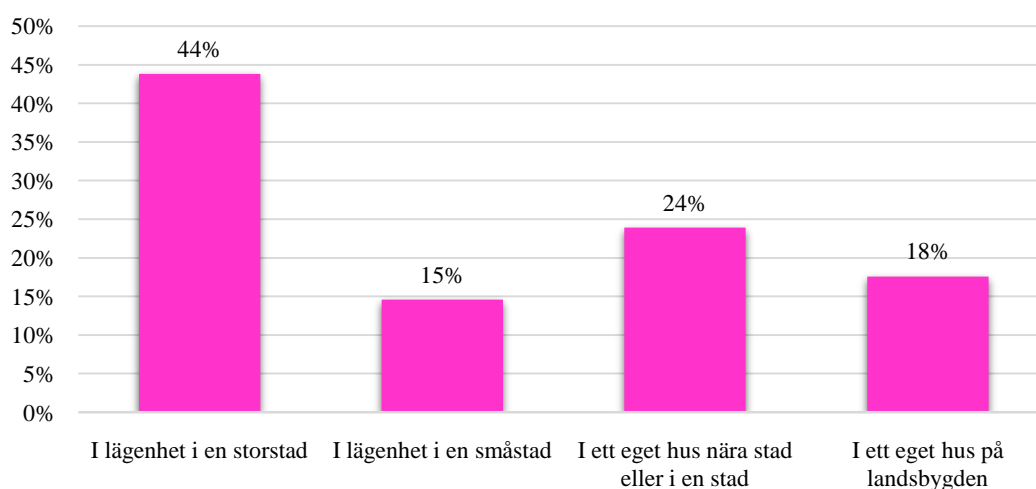
Nästan alla respondenter har för avsikt att bo kvar i Sverige om de får uppehållstillstånd.

Tidigare bodde en fjärdedel i mindre stad eller landsbygd

Det vanligaste boendet som respondenterna hade innan de flyttade till Sverige var en lägenhet i en storstad, följt av hus i en stad eller nära en stad. Ungefär en fjärdedel bodde i en mindre stad eller på landsbygden, ungefär hälften i hus, hälften i lägenhet.

Vad gäller sitt framtida boende i Sverige motsvarar den tidigare boendeformen mer eller mindre den nuvarande boendepreferensen. Ungefär hälften av respondenterna uttrycker däremot i intervjuerna att de inte förväntar sig att kunna välja hur de ska bo, och att det viktiga är att de får tak över huvudet.

Hur bodde du innan du kom till Sverige?

Tryggheten finns ofta på boendet och med nära

Vad gäller platser som är viktiga för respondenterna idag, på orterna de bor på, är det väldigt blandat. Det som flera respondenter i flera av fokusgrupperna nämner är matbutiker och affärer av olika slag. I flera kommuner i norra Sverige nämner flera respondenter biblioteket som en viktig plats. Annars nämns också platser som en pingissal, simhall/gym, balkongen där det finns tillstånd att röka ifred, kommunhuset, skolan, naturen eller sjön. Genomgående även här är att det vanligaste svaret inte blir en specifik plats utan en situation med nära eller familj. Av de som nämner platser som är orter i andra delar av Sverige, gör flera det följt av att det där finns en släkting eller vän. Gällivare, Stockholm och Malmö nämns som platser som är omtyckta, av respondenter boende i Norrlandskommuner som varit på besök i andra kommuner än där de bor.

Några av respondenterna säger att de ännu inte känner till sitt område, och några också att de inte har några speciella platser.

När fokus skiftar till platser som respondenterna upplever som trygga, svarar majoriteten att boendet är den huvudsakliga trygghetspunkten. "Tryggheten finns här på boendet, vi har varandra." Fyra respondenter har en motsatt känsla, och uttrycker att det är tryggt där de bor, men inte på boendet. Det var respondenter som också berättade om att de fått hotbrev till boendet. Andra respondenter på samma boende som också fått hotbrev upplevde det dock fortsatt tryggt, även än som vittnade om att en bil hade försökt köra på honom klockan ett på natten vid ett tillfälle och varit centimeter ifrån.

Ungefär lika många som svarar att boendet är den huvudsakliga trygga punkten, svarar att det är tryggt överallt. Vissa gör tillägget att hela kommunen, hela Norrland eller hela Sverige är tryggt. En respondent har tvärtom en mindre trygghetszon och säger att rummet på boendet är platsen där det känns tryggt. Några nämner också känslan av att kunna röra sig fritt som en trygghetsfaktor: "Jag kom hem vid tvåtiden på natten, det kunde jag inte göra i mitt land." Några andra upplever att tryggheten är god generellt och överallt, men inte känner sig trygga sent på natten.

Hot är huvudanledningen till otrygghet

Ungefär var tionde respondent vittnar om hot och angrepp som gjort dem otrygga där de bor. På ett boende är kökschefen ett orosmoment för samtliga i en fokusgrupp som upplever att denna är sträng och otrevlig. Föräldrar till skolbarn talar i några grupper om segregering som något som gör dem otrygga, med hänvisning till att det skulle vara dåligt för barnen generellt men också är oroliga för att barnens språk ska bli sämre om de går i skolan med enbart andra som talar samma språk. Bakåt i tiden har också ännu fler erfarenheter av hot, bland annat en som korsade gränsen från Finland: "Finnar eller svenskar skrek när vi kom in, de behandlade oss som om vi var djur."

Ett fåtal nämner platser de undviker av rädsla för olika saker: En respondent i en av de norra kommunerna undviker till exempel discon och barer "för jag vill inte ha problem", en annan att åka till Malmö "för att jag hört att det är farligt där". Fyra av deltagarna i en av fokusgrupperna i Haparanda har undvikit att åka över till Finland Store på finska sidan gränsen, av rädsla att "bli fast och inlåst".

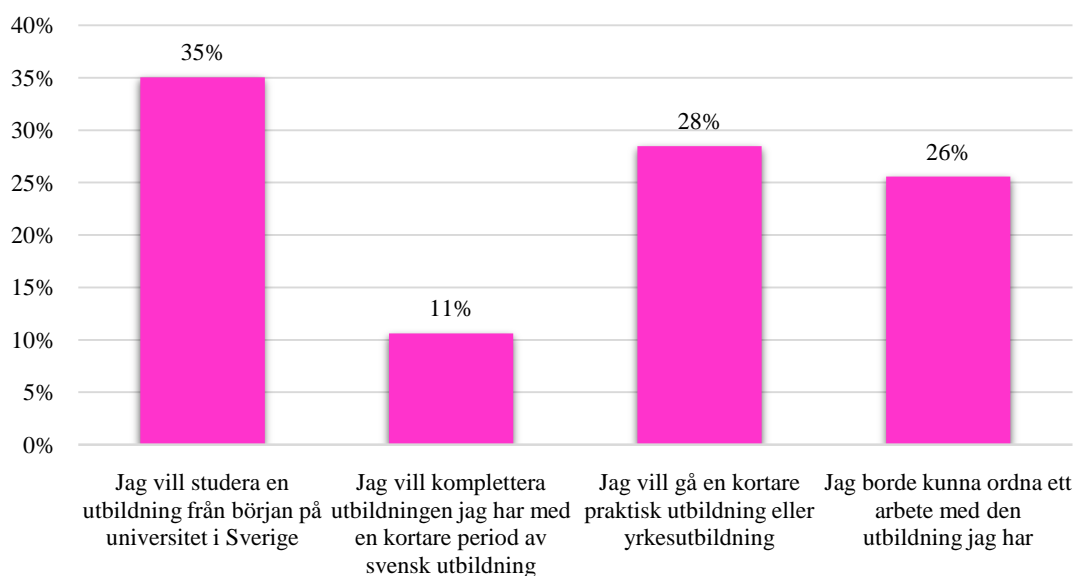
Arbete och studier prioriterat

I enkäten anger en majoritet att det är viktigt eller mycket viktigt för dem att kunna ägna sig åt det yrke som de redan har kompetens inom. Och i de efterföljande samtalen säger de flesta att det viktigaste är att de får ett arbete, och att de skulle acceptera att arbeta med i princip vad som helst. Ungefär en av tio har någon typ av sysselsättning idag, på mindre orter verkar det vanligt att det är på sitt asylboende, med till exempel städning och renoveringsarbete.

En tredjedel ser framför sig att de ska gå en universitetsutbildning från start i Sverige och ytterligare en tredjedel vill gå en kortare praktisk utbildning eller yrkesutbildning. En fjärdedel tänker att de borde kunna få ett arbete utan att ytterligare utbilda sig och en åttondel vill komplettera sin utbildning med en kortare tids studier i Sverige.

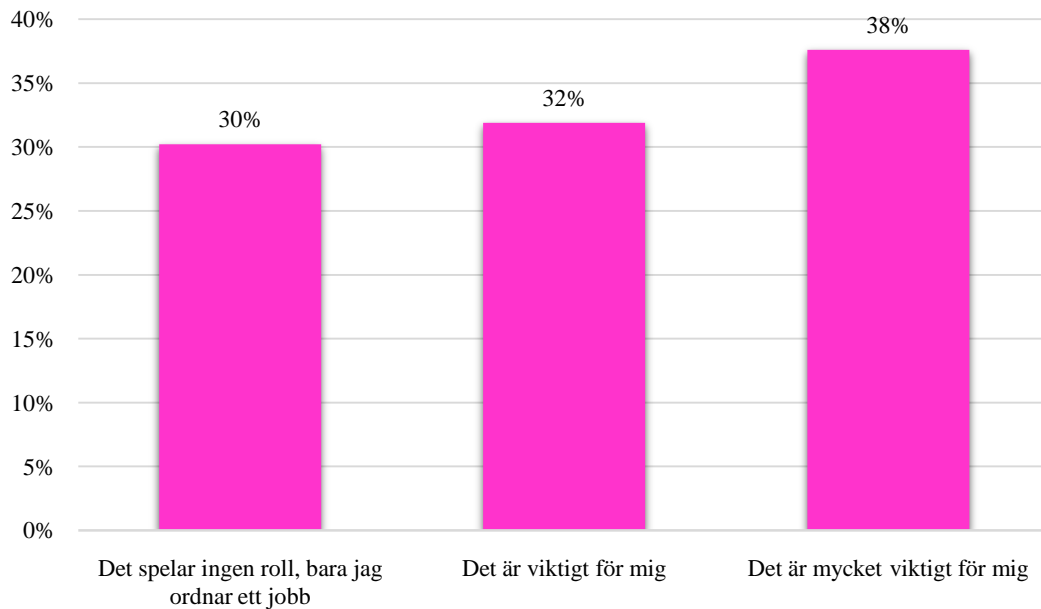
Likt resultat vi fått i tidigare undersökningar med personer som nyligen kommit till mindre orter i Sverige, uttrycker flera av de som vill studera och flytta till Stockholm att det beror på att de vill gå på universitetet. Utan att veta, ser det i vissa fall ut att bero på att de saknar kännedom om antalet universitet och högskolor som finns i Sverige och specifikt vilka som finns i deras närområde. I vissa fall ser det också ut att bero på att det finns en kännedom om Stockholms universitets internationella status, och att det ska vara det bästa i Sverige förutom att det också i och med den relativt höga internationella rankingen kan slå högt i andra länder än Sverige också.

Har du en plan för utveckling av dina studier i framtiden?

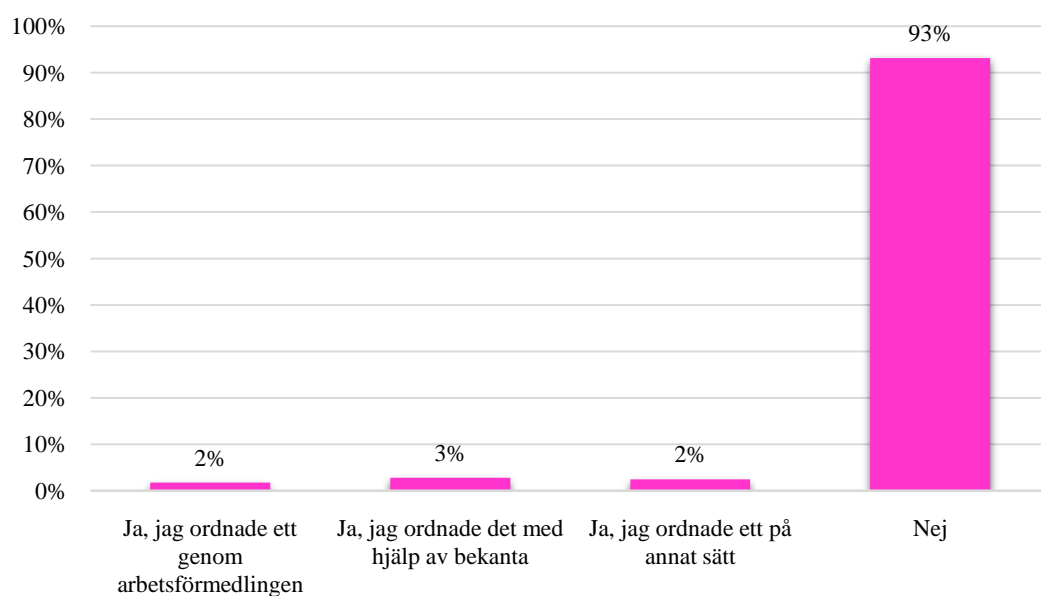

Hur viktigt är det för dig att framöver hitta ett jobb som motsvarar det som är ditt yrke egentligen?

Jobbar du nu?

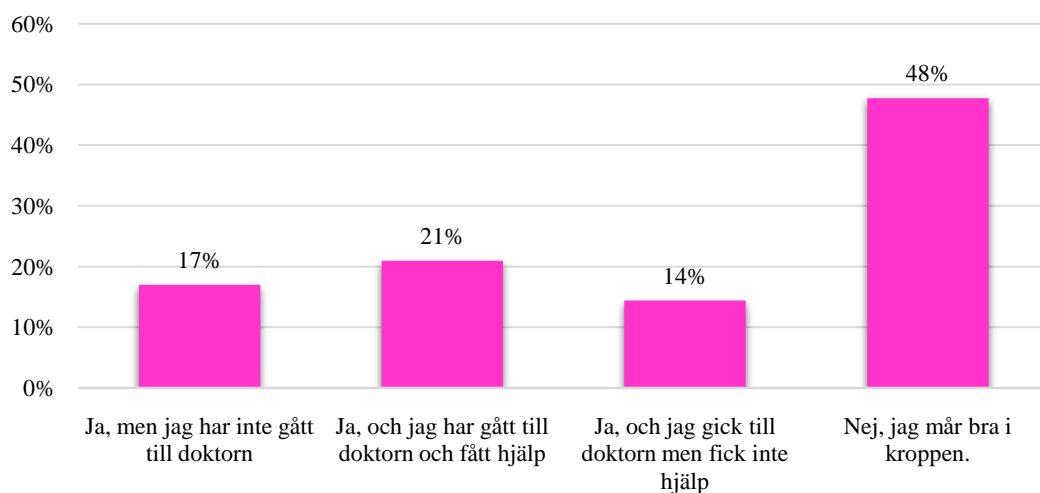

Fysiskt och psykiskt mående varierar

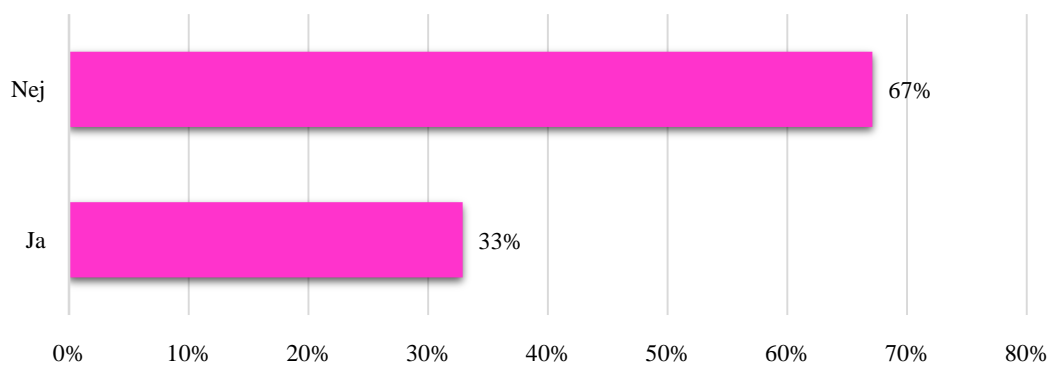
Vad gäller respondenternas hälsa så anger ungefär hälften att de mått och mår bra fysiskt. Av de som haft någon åkomma upplever ungefär hälften att de fått hjälp. En del har inte vänt sig till vården, trots besvär, och en del av de som vänt sig till vården upplever att de inte fått hjälp med sin åkomma.

Var tredje enkätrespondent anger att de vill träffa en psykolog och i fokusgruppsintervjuerna framkommer en något lägre frekvens, men det skulle givet frågans natur kunna vara fler än var tredje. Flera av respondenterna som vill träffa en psykolog har bett om att få göra det och blivit avvisade. Det fåtal som fått möjligheten säger att de mått mycket bättre efteråt. Det är flera som berättar att de funderat på att begå självmord.

Har du något problem med hälsan eller kroppen?

Skulle du ha behov av att prata med en professionell psykolog om svårigheter du varit igenom eller går igenom?

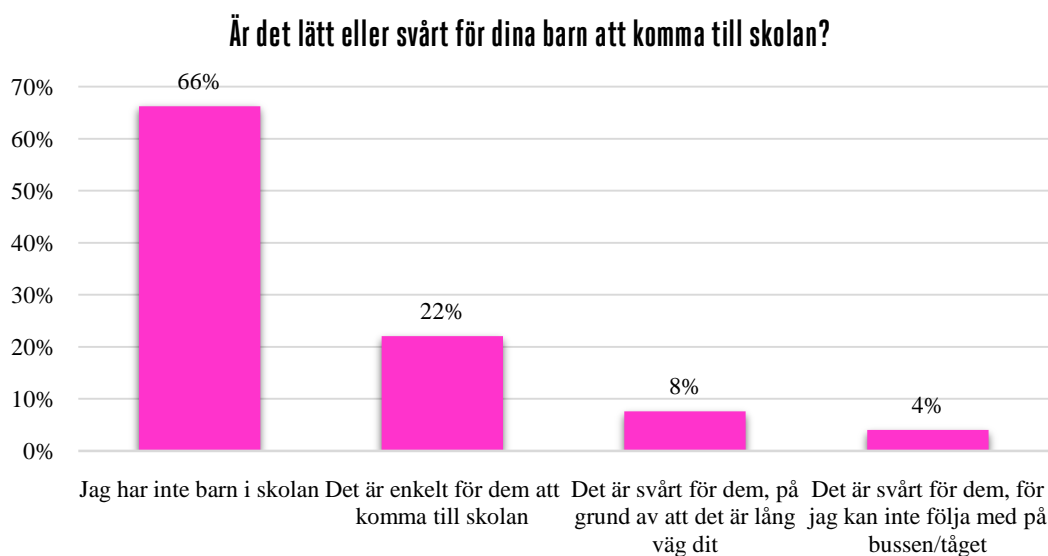
Avstånd och gles busstrafik kan leda till sämre mående

En tolkning av den frustration de asylsökande känner, som ofta verkar var det som ligger till grund för det uttryckta behovet att prata med en psykolog, är att livet är fullt av begränsningar och ovissheter. Möjligheterna att påverka på olika sätt är små, för de flesta. Och ju mer känsla av makt och möjligheter, desto bättre mående.

Den centrala aspekten är förstås den ovissa väntan på beskedet om uppehållstillstånd. Alla får vänta längre tid än de var beredda på, då de innan sin avresa hade informerat sig om att den svenska handläggningen tog mellan 6-8 månader, och inte bara ser de den tiden betydligt förlängd, utan deras handläggare ger dem ingen vink alls om ungefär vad de kan vänta sig, inte ens ett "mellan tummen och pekfingret". De som då dessutom har lämnat familj för att när de får uppehållstillstånd återförenas, har den pålagda frustrationen av att dessa väntar. De ser då också personer som fått uppehållstillstånd och än en gång ser sig i samma situation, där familjeåterföreningen drar ut på tiden genom själva handläggningen och genom att de kallelser familjemedlemmarna får är till ambassader i länder som de inte kan ta sig till, som Jordanien eller Turkiet.

Med det som grundsituation blir alla andra adderade begränsningar och situationer av maktlöshet förstärkande. En sådan som är central på många platser är att det ibland inte finns mer än ett fåtal bussturer i veckan som kan ta dem från boendet någon annan stans, och även när de finns, är det vanligt att de boende inte kan eller vill använda sina pengar till bussbiljetter eller månadsbiljetter. De som bor på boenden med servering, vilket är vanligast, får cirka 700 kronor i månaden. Dessa pengar sparar de ofta, till eventuella akutsituationer eller oförutsedda kostnader. Flera känner tex till att en kostnad för att gå till ett sjukhus akutmottagning kan bli cirka 400 kronor. En person boende i en mindre ort i Västra götaland vittnar om hur de fick åka ambulans till sjukhuset i Göteborg, och sedan för att komma tillbaka till boendet fick betala över 1000 kronor i biljetter för tåg och bussar. Det låter också i flera grupper som att vissa av de som inte tar sig till ett sjukhus eller vårdcentral när de har åkommor väljer på så vis av ekonomiska skäl.

Dessa och andra tankar och situationer som sprids som potentiella "kostsamma" scenarion som är svåra att vara säkra på att kunna undvika, gör att många håller i pengarna och inte köper busskort. Detta ökar på isoleringen, och begränsningen i levnadsförhållanden. Det påverkar också skolbarn, då även om dessa får bussbiljett gratis, inte föräldrarna får det. Föräldrar i intervjuerna har vittnat om att det känns mycket olustigt att skicka iväg barnen själva till skolan, speciellt när det är flera bussbyten på vägen dit, och vissa har till och med tackat nej till skolplats när de inte haft möjlighet att åka tillsammans med barnen.

Aktivitet på boendet och utanför det

I Norrtäljes glesbygd, utanför Stockholm, har det varit framgångsrikt med biblioteksbussar. Flera boenden på olika platser i landet har också aktiviteter av andra slag på själva asylboendet. Det är tydligt att detta är uppskattat, och tydligt att de asylsökande helst av allt skulle vilja delta på aktiviteter i andra delar av samhället än sitt boende – hellre bli bussade därifrån än få bussar dit. I Norrtälje visar det sig också att vissa av de som fått besök av biblioteksbussen sedan blir "vanliga" biblioteksbesökare och tar sig till stadens bibliotek. Gissningsvis kan liknande ske vad gäller andra verksamheter och aktiviteter. Det verkar också finnas en dragning ut från boendet som blir starkare ju längre tid de väntat på sitt besked om uppehållstillstånd. Just bibliotek är en viktig plats på många orter, då det är gratis och ofta finns närmare än andra mötesplatser. Men flera uttrycker också viljan att ägna sin tid i väntan på beskedet om uppehållstillståndet till att lära känna platsen de bor på, lära sig svenska, få kännedom om kulturen, och så vidare. Sådant som, enligt flera intervjuade, inte kommer vara något de hinner göra sedan när de "får" arbeta och kommer ägna sin tid åt att söka arbete och sedan åt att arbeta.

Sweden Research genomför studier och analyser åt kommuner och myndigheter. Den här rapporten är sammanställd av Carlos Rojas.

www.swedenresearch.se